

OKUL ÖNCESİ ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN EBEVEYNLİK ÖZ YETERLİKLERİ VE TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ¹

THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTAL SELF-EFFICACY AND ATTITUDES OF MOTHERS WITH PRESCHOOL CHILDREN

Bilge DEMİRDÖVEN² - Arzu ÖZYÜREK³

Öz

Bu araştırmanın amacı okul öncesi çocuğa sahip annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile öz yeterlik algıları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya uygun örnekleme yöntemiyle çevrimiçi olarak ulaşılabilen 236 anne katılmıştır. Veri toplamada kişisel bilgi formu, Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği (YBEÖYÖ) ve Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) A Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Mann Whitney-U testi, Kruskall Wallis H testi ve Spearman Brown Korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda YBEÖYÖ ebeveynliğe özgü stratejiler ve çocuğa kazandırılacaklar alt boyut puanları ile ABTÖ Demokratik Tutum alt boyut puanları arasında pozitif yönlü orta düzeyde, Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut puanları arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Çocuğun cinsiyeti ile ABTÖ puanları arasında anlamlı bir fark bulunmazken çocuğun okula devam süresi ile ABTÖ Demokratik Tutum alt boyut puanları, çocuğun doğum sırası, annenin öğrenim durumu ile ABTÖ Demokratik Tutum ve Baskıcı-Otoriter Tutum alt boyut puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Annenin yaşı ile ABTÖ Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut puanları arasındaki fark, annenin mesleği ile ABTÖ Demokratik Tutum, Baskıcı-Otoriter Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi çocuklar, ebeveyn tutumu, ebeveyn öz yeterliği

Abstract

The aim of this study is to examine the relationship between the child-rearing attitudes of mothers with preschool children and their self-efficacy perceptions. Relational survey method was used in the research. With convenient sampling method 236 mothers were, participated in the study. Personal information form, Revised Berkeley Parental Self-Efficacy Scale (BPSE-R) and Parent Attitude Scale (PAS) Form A were used to collect data. In the analysis of the data, descriptive statistics, one way analysis of variance (ANOVA), Mann Whitney-U test, Kruskall Wallis H test and Spearman Brown correlation coefficient were used. As a result of the research, it was determined that there was a positive moderate relationship between the BPSE-R parenting-specific strategies and what can be gained to the child sub-dimension scores and PAS Democratic Attitude sub-dimension scores and a low negative relationship between the Repressive and Authoritarian Attitude sub-dimension scores. While there was no significant difference between the child's gender and the PAS scores the difference between the child's school attendance and the PAS Democratic Attitude sub-dimension score, the child's birth order, the mother's education status the PAS Democratic Attitude and Repressive- Authorization Attitude sub-dimension scores were found to be significant. The difference between the mothers' age and the PAS Overly Tolerant Attitude sub-dimension scores, the difference between the mother's occupation and the PAS Democratic Attitude, Repressive-Authoritarian Attitude and Overly Tolerant Attitude were found to be significant.

Keywords: Preschool children, parental attitude, parental self-efficacy.

¹ Bu çalışma, Prof. Dr. Arzu ÖZYÜREK danışmanlığında Bilge DEMİRDÖVEN tarafından hazırlanan "Okul Öncesi Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Öz Yeterlik Algıları ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki" tezinin bir bölümünü kapsamaktadır.

² Öğretim Görevlisi, İstanbul Aydın Üniversitesi Anadolu Bil Meslek Yüksek Okulu Çocuk Gelişimi Bölümü, bilgedemirdoven@aydin.edu.tr, Orcid:0000-0003-1452-4756

³ Prof. Dr., Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, a.ozyurek@karabuk.edu.tr, Orcid:0000-0002-3083-7202.

Makale Türü: Araştırma Makalesi – Geliş Tarihi: 17.01.2021 – Kabul Tarihi: 19.01.2022

DOI:10.17755/esoder.953653

Atf için: Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2022;21(82): 495-510

Etik Kurul İzni: Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Araştırmaları Etik Kurulu, 2020/13-8 sayılı ve 24.12.2020 tarihli kararı ile uygun görülmüştür.

1.GİRİŞ

Yaşamın ilk yıllarını kapsayan okul öncesi dönemde, çocuğun çevresinde gelişimini etkileyen pek çok etmen bulunmaktadır. Erken çocukluk döneminde çocuğun ilk çevresini ailesi veya bakımından sorumlu kişiler oluşturmaktadır. Aile içinde çocukların duyarlı, ilgili, sorumluluk sahibi, mutlu, kaygı düzeyini kontrol edebilen bireyler olarak yetişmesinde ebeveynlerin çocuğa yönelik tutumları etki etmektedir. Bununla birlikte sorumluluğunun bilincinde olmaması ve daha mutsuz bireyler olarak yetişmesinde de anne babaların çocuklarına karşı tutumları rol oynamaktadır (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Ebeveynlerin çocuklarına yeterli zaman ayırması, sevgi ve şefkat göstermesi, ihtiyaçlarını karşılama çocukta güven duygusunu oluşturmaktadır. Ebeveyn tutumları öncülüğünde başlayan sosyalleşme, bireyin tüm yaşamında devam etmekte ve sosyal çevresini etkilemektedir (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012). Bu sebeple çocuklarının duygusal ve sosyal ilişkilerine tutumlarıyla yön veren ebeveynler, çocuklarının sosyal bir birey olarak yetişmesinde önemli rol oynamaktadır (Zarra Nezhad vd., 2015).

Baumrind ebeveyn tutumları hakkında araştırmalar yapmış ve çalışmalarını birçok araştırmacının temelini oluşturmuştur. Bunlar; demokratik, izin verici (aşırı hoşgörülü), baskıcı ve otoriter ebeveyn tutumlarıdır (Baumrind, 1971). Demokratik tutumda ebeveynler çocuklarını olduğu gibi kabul ederler, onları destekler ve sevgilerini esirgemezler. Bu tutumu benimseyen ebeveynler çocukların çok iyi bir gözlemci olduğunu bilir ve uyulmasını istedikleri kurallara önce kendileri uyar, çocuklarının kuralları içselleştirmelerini sağlar (Santrock, 2012). Baskıcı tutuma sahip ebeveynler otoriteye büyük önem verir, çocuklarının davranışlarını itaat etme ve eğer etmiyorsa karşılığında bir ceza olacağı şeklinde yorumlar. Çocuğun ebeveynler tarafından belirlenen kurallara bir karşılık göstermemesi için sert tedbirler alır. Çocuğun alınan kararlara uyması istenerek düzenin dışına çıkılmasını istemez (Yavuzer, 2017). Sürekli itaat etmeleri gereken bir ortamda çocuklar kendi fikirlerini açıklayamaz ve dışarıya bağımlı hale gelirler (Arslanoğlu, 2013). Ebeveynlerin çocuğa karşı tutumunun belirli seviyede hoşgörülü olması, istenen bir davranıştır. Çocuk bu sayede bir birey olarak var olduğunun farkına varır. Fakat ebeveynlerin hoşgörülü tutumu normal düzeyi aştığında, çocukta birtakım davranış problemlerine yol açabilmektedir. Çocuğun sadece kendini önemseyen ve başkalarının haklarına saygı duymayan bir davranış geliştirmesinin sebebi, ebeveynlerin aşırı hoşgörü göstermesi ve her istenilene izin vermesidir (Yavuzer, 2008). Baumrind (1967) okul öncesi çocuğu olan ebeveynlerle yapmış olduğu bir çalışmada, aşırı hoşgörülü tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının sosyal sorumluluk ve özerklik seviyelerinin düşük olduğunu ve ebeveynlerin güdülerini kontrol etmekte zorlandıklarını, öz yeterlik düzeylerinin düşük olduğunu belirtmiştir. Buna göre, ebeveyn tutumlarının çocukların sosyal ve duygusal özellikleri yanında kişilik özellikleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Çocuklarda meydana gelen içedönük-dışadönük, bağımlı-özerk, uyumlu-uyumsuz, etken-edilgen gibi kişilik özellikleri ebeveyn tutumlarının birer yansımasıdır (Özgüven, 2010). Araştırmacılar çocukluk çağı psikolojik sorunlar ile ebeveynlerin tutumlarının ilişkili olabileceğini belirtmiştir. Bu araştırmacıardan Mathieu ve arkadaşları (2020) yaptığı araştırmada olumsuz yetiştirme davranışlarının yüksek şiddetli obsesif kompulsif bozukluk davranışları ve semptomlarıyla ilişkili olduğunu belirtmiştir. Annelerin çocuklarıyla ilişkilerinin olumlu veya olumsuz seyretmesinde, kendine yönelik inançlarının etkili olduğu görülmüştür. Bu bağlamda ebeveynlik becerileri anne-babaların kendilerine duydukları güven, görevlerinde başarılı olma ve çocuklarının gelişimlerini olumlu etkileme yetenekleriyle ilişkilidir (Elibol, Mağden ve Alpar, 2007).

Ebeveynlerin çocuğun gelişim dönemlerini ve gelişim görevlerini öğrenmesiyle bu bilgileri çocuğunu büyütürken kullanması için kendinde var olan potansiyelleri keşfetmesi ve ebeveynliğe dair öz yeterlik inancını kullanması gerekmektedir. Ebeveynlerin öz yeterlik inançları, daha sonraları çocuğun kişiliğinin oluşmasında etkili olabilecek anne-baba tutumlarını da etkileyecektir. Ardelt ve Eccles (2001) ebeveyn öz yeterliğini, çocuğun gelişimini ve bir işi başarma duygusunu güçlendirmek için kendinde olan yeteneği kullandığına yönelik inancı olarak tanımlamışlardır. Yüksek ebeveyn öz yeterliğine sahip annelerin çocuklarının gelişimi için uygun ortamı düzenlerken ellerinde bulunan potansiyel ve kabiliyetlerini kullanırlar (Coleman ve Karraker, 2000). Öz yeterliği düşük anneler ise çocuklarıyla iletişimde güçlük yaşamakta, çocukların gelişim sürecinde olumsuz tutum sergilemekte ve çocukların istenmeyen davranışları ile olumsuz stratejiler kullanmak zorunda kalabilmektedir (Coleman, 2003; Elibol vd., 2007).

Alan yazında öz yeterlikle ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi ve çeşitli değişkenlerden nasıl etkilendiğini belirten çalışmalar (Aksoy ve Diken, 2009; Atabey, 2017; Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Bağatarhan ve Nazlı, 2013; Büyüktaşkapu, 2012; Canatan vd., 2020; Durak, 2021; Koçak, Altuntuğ ve Ege, 2021; Kotil, 2010; Nebioğulları, 2019; Ogelman ve Çiftçi Topaloğlu, 2015; Öztürk ve Şanlı, 2012; Taylor, 2006; Uygun ve Kozikoğlu, 2020; Yıldız Çiçekler vd.) incelenmiştir. Erken çocukluk dönemi çocuğun kişiliğinin temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda ebeveynlik becerilerini kullanmada kendine güvenen ebeveynler daha başarılı olmaktadır. Yapılan araştırmalarda öz yeterlik çalışmalarının daha çok eğitim, başarı, öğretmen motivasyonu konularını kapsadığı saptanmıştır. Bu çalışmada ise okul öncesi çocuk sahibi annelerin çocuk yetiştirme tutumlarıyla ebeveyn öz yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada yalnızca annelerin görüşleri doğrultusunda veriler elde edilmesi, çalışmanın sınırlılığı olarak ele alınabilir. Çalışmanın amaçları doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır:

- Annelerin çocuk yetiştirme tutumları çocuğun cinsiyeti, okula devam süresi ve doğuş sırasına göre farklılık göstermekte midir?
- Annelerin çocuk yetiştirme tutumları annelerin yaşı, öğrenim durumu ve mesleğine göre farklılık göstermekte midir?
- Annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveynlik öz yeterlikleri algısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, mevcut bir durumu olduğu gibi betimlemek amacıyla ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır (Karasar, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, olasılık temelli olmayan uygun örnekleme yöntemiyle kendilerine çevrimiçi olarak ulaşılabilen okul öncesi çocuğa sahip gönüllü anneler oluşturmuştur. Olasılık temelli olmayan örneklemede, örneklemin evreni temsil etme gücü kestirilemez ve her birimin örnekleme seçilme ihtimalinin bilinmesi güçtür (Balcı, 2015). Evreni kapsayacak kadar büyük olmayan, sadece olduğu birimleri temsil eden örneklemlerin seçimidir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Uygun örnekleme, sosyal bilimler alanında araştırma için uygun, gönüllü bireylerin katıldığı, ulaşması kolay yöntemdir (Koç Başaran, 2017). Çalışmaya toplam 236 okul öncesi çocuğa sahip anne katılmıştır. Tablo 1’de çalışma grubunun bazı kişisel bilgileri verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubunun bazı demografik bilgilerinin dağılımı

Cinsiyeti	n	%
Kız	132	55,9
Erkek	104	44,1
Doğuş Sırası		
İlk çocuk	136	57,6
2.çocuk	67	28,4
3.veya 4.	33	14,0
Okula Devam Durumu		
İlk yılı	60	25,4
2.yılı	66	28,0
3.yılı	26	11,0
Okula gitmiyor	84	35,6
Annenin Yaşı		
25 ve altı	12	5,1
26-30 yaş	57	24,2
31-35 yaş	81	34,3
36-40 yaş	58	24,6
41-45 yaş	28	11,9
Annenin Öğrenim Durumu		
İlkokul	22	9,3
Lise	23	9,7
Ön lisans	46	19,5
Lisans	118	50,0
Yüksek Lisans	27	11,4
Annenin Mesleği		
Çalışmıyor	73	30,9
İşçi	19	8,1
Memur	54	22,9
Serbest	7	3,0
Profesyonel m.	83	35,2

Tablo 1'e göre, çalışma grubundaki annelerin okul öncesi çocuklarının %55,9'u kız ve %44,1'si erkek çocuktur, çocukların %35,6'sı okul öncesi eğitim kurumuna devam etmezken %25,4'ünün okulda ilk yılı, %28'inin ikinci yılıdır ve %57,6'sı ailenin ilk çocuğudur. Annelerin %24,2'si 26-30 yaş, %34,3'ü 31-35 yaş ve %24,6'sı 36-40 yaş arası yaş grubundadır; %50'si lisans ve %11,4'ü de lisansüstü öğrenime sahip ve %30,9'u ev hanımı, %22,9'u memur, %35,2'si ise öğretmen, avukat ve doktor gibi profesyonel mesleğe sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada verilerin toplanmasında "Kişisel Bilgi Formu" "Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği-YBEÖYÖ" ve "Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) A Formu" kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu; çocuğun cinsiyeti, okula devam durumu, doğuş sırası, anne yaşı, öğrenim durumu, mesleği gibi çalışma grubunun bazı sosyo demografik bilgilerini içermektedir.

YBEÖYÖ, Holloway ve arkadaşları (2019) tarafından geliştirilmiş, Güler Yıldız ve arkadaşları (2021) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 6'lı likert tipi ve Ebeveynliğe Özgü Stratejiler ile Çocuğa Kazandırılabilirler alt boyutlarından ve toplam 18 maddeden oluşmaktadır. Alınan yüksek puanlardan o alt boyuta ilişkin ölçülen özelliğin yüksek düzeyde

olduğunu gösterir. Ölçek toplam Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,91, test-tekrar test kararlık katsayısı ise 0,67 bulunmuştur (Güler Yıldız vd., 2021). Bu çalışmada ise Cronbach Alpha değeri YBEÖYÖ Ebeveynliğe Özgü Stratejiler alt boyutu için 0,83, Çocuğa Kazandırılabilirler alt boyutu için 0,88 bulunmuştur.

ABTÖ, Özyürek (2017) tarafından geliştirilmiş ve 5’li likert tipli, üç alt boyuttan (Demokratik Tutum, Baskıcı ve Otoriter Tutum, Aşırı Hoşgörülü Tutum) oluşan ölçek sırası ile 15,12,11 olmak üzere toplamda 38 maddedir. Annelerden ölçek maddelerinden kendisine en yakın gelen şıkkı işaretlemeleri beklenir. Maddeler “hiç katılmıyorum” için 1 puan, “tamamen katılıyorum” için 5 puan olarak derecelendirilir. Her alt boyuttan alınan yüksek puan annelerin o tutuma sahip olduğunu gösterir. Okul öncesi yaş grubu çocuğa sahip 544 anne-babanın örneklem alındığı çalışmada Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı alt boyutlar için sırasıyla 0,87, 0,77, 0,72 ve test tekrar test korelasyonları 0,82, 0,70, 0,77 hesaplanmıştır. Gerçekleştirilen bu araştırmada çalışmaya katılan grup farklı olduğundan Cronbach Alpha değerleri sırasıyla 0,87, 0,76 ve 0,85 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Veri toplama aşamasında, ilk olarak ölçekleri geliştiren akademisyenlere ulaşıp gerekli izinler alınmıştır. Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan (24.12.2020 tarih, 2020/13 toplantı no, Karar 8) etik kurul izni alınmıştır. Ölçek formları Google form platformu üzerinden kendilerine çevrimiçi ulaşılabilen ve gönüllü olarak katılan annelere ulaştırılmıştır. Annelere araştırmanın amacı açıklanıp onamları alındıktan sonra ölçek maddelerini doldurmaları istenmiştir. Veri toplama işi tamamlandıktan sonra, toplanan veriler bilgisayar istatistik programına aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Analizde ABTÖ puanları çocukların cinsiyetine göre normal dağılım göstermediğinden Man Whitney U Testi (MWU), annenin yaşı değişkeni ile öğrenim durumunun normal dağılım gösterdiği için tek yönlü varyans analizi (ANOVA), çocuğun okula devam süresi, doğuş sırası ve anne mesleğine göre normal dağılım göstermediğinden Kruskal Wallis H Testi (KWH) kullanılmıştır. İki ölçek puanlarının karşılaştırılmasında Spearman Brown Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmış, farkın manidar olduğu durumlarda post-hoc Benferroni testi ve MWU Testi ile farkın kaynağı incelenmiştir.

3.BULGULAR

Çalışma grubunda yer alan annelerin okul öncesi yaş grubu çocuğunun cinsiyeti, kaçınıcı çocuk olduğu, okul durumu, anne yaşı, öğrenim durumu ve mesleğine göre analiz sonuçları Tablo 2-7 arasında verilerek yorumlanmıştır.

Tablo 2. Çocuğun cinsiyetine göre ABTÖ puanları MWU testi sonuçları

ABTÖ	Cinsiyet	n	\bar{x}	S	z	p
Demokratik Tutum	Kız	129	64,31	6,43	0,186	0,852
	Erkek	104	64,26	5,85		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Kız	131	37,92	6,27	0,219	0,827
	Erkek	102	37,48	5,45		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	Kız	129	28,45	5,83	1,263	0,207
	Erkek	103	27,23	6,52		

Tablo 2'ye göre çocuğun cinsiyeti ile ABTÖ puanları arasındaki fark manidar değildir ($p>0,05$). Yani annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir fark oluşturmadığı söylenebilir.

Tablo 3. Çocuğun doğum sırasına göre ABTÖ puanları ANOVA sonuçları

ABTÖ	Doğum Sırası	n	\bar{x}	S	F	p
Demokratik Tutum	İlk Çocuk	133	66,22	5,82	19,954	0,000* Fark: 1-2, 3
	2. Çocuk	67	62,59	5,68		
	3. veya 4.	33	59,96	5,32		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	İlk Çocuk	133	36,34	5,66	19,812	0,000* Fark: 1, 2-3
	2. Çocuk	67	37,87	4,43		
	3. veya 4.	33	43,06	6,61		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	İlk Çocuk	133	28,01	5,82	0,198	0,820
	2. Çocuk	67	27,53	6,74		
	3. veya 4.	33	28,28	6,45		

* $p<0,05$

Tablo 3'e göre çocuğun doğum sırası ile ABTÖ Demokratik Tutum, Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut puanları arasında manidar bir fark vardır ($p<0,05$). Çocuğu ilk sırada doğan annelerin Demokratik Tutum alt boyut ortalama puanı ($\bar{x}=66,22$) çocuğu ikinci, üçüncü veya dördüncü sırada doğan annelerin puanından ($x=62,59$, $x=59,96$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Çocuğu ilk sırada ve ikinci sırada doğan annelerin Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut ortalama puanı ($\bar{x}=36,34$, $\bar{x}=37,87$) çocuğun üçüncü veya dördüncü sırada doğanların puanından ($\bar{x}=43,06$) anlamlı düzeyde düşüktür. Yani annelerin ilk sırada doğan çocuklarına ikinci ve üçüncü sırada doğan çocuklarından daha fazla demokratik tutum sergiledikleri ve çocuk sayısı arttıkça annelerin demokratik tutumlarının azaldığı; annelerin ilk sırada ve ikinci sırada doğan çocuklarına üçüncü sırada doğan çocuklarından daha az baskıcı ve otoriter tutum sergiledikleri ve çocuk sayısı arttıkça baskıcı ve otoriter tutumlarının arttığı söylenebilir.

Tablo 4. Çocuğun okula devam süresine göre ABTÖ puanları KWH testi sonuçları

ABTÖ	Okula Devam	n	\bar{x}	S	H	p
Demokratik Tutum	Okula Gitmiyor	84	63,72	6,48	8,519	0,036* Fark: 2.yıl-1.ve 3.yıl
	İlk Yıl	57	65,54	5,55		
	2. Yıl	66	63,18	6,11		
	3. Yıl	26	66,23	5,95		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Okula Gitmiyor	84	37,93	6,54	4,777	0,189
	İlk Yıl	57	38,57	5,72		
	2. Yıl	66	37,43	5,44		
	3. Yıl	26	35,88	5,25		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	Okula Gitmiyor	84	26,81	6,17	5,703	0,127
	İlk Yıl	57	28,90	5,70		
	2. Yıl	66	28,63	6,34		
	3. Yıl	26	27,38	6,45		

*p<0,05

Tablo 4'e göre çocuğun okula devam süresi ile ABTÖ Demokratik Tutum alt boyut puanları arasında manidar bir fark vardır (p<0,05). Çocuğu okulda ilk yılı olan annelerin Demokratik Tutum alt boyut ortalama puanı (\bar{x} =65,54) çocuğu okula iki yıldır giden annelerin puanından (\bar{x} =63,18) yüksek ve çocuğu okula üç yıldır giden annelerin puanından (\bar{x} =66,23) daha düşüktür. Yani çocuğunun okulda ilk veya üçüncü yılı olan annelerin çocuğunun okulda ikinci yılı olan annelere göre çocuklarına daha demokratik tutum sergiledikleri söylenebilir.

Tablo 5. Anne yaşına göre ABTÖ puanları ANOVA sonuçları

ABTÖ	Anne Yaşı	n	\bar{x}	S	F	p
Demokratik Tutum	25 yaş ve altı	12	64,16	7,44	0,139	0,968
	26-30 yaş	57	64,50	6,80		
	31-35 yaş	79	64,37	5,69		
	36-40 yaş	58	63,81	6,08		
	41-45 yaş	27	64,70	6,08		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	25 yaş ve altı	12	38,25	4,78	2,054	0,088
	26-30 yaş	56	37,16	5,95		
	31-35 yaş	81	38,55	6,44		
	36-40 yaş	57	38,26	5,21		
	41-45 yaş	27	35,07	5,59		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	25 yaş ve altı	11	30,00	6,55	3,211	0,014* Fark: 3-5
	26-30 yaş	56	28,12	5,48		
	31-35 yaş	80	26,42	6,30		
	36-40 yaş	57	27,94	5,74		
	41-45 yaş	28	30,85	6,76		

*p<0,05

Tablo 5'e göre anne yaşı ile ABTÖ Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut puanları arasında manidar bir fark vardır ($p<0,05$). Yaşı 31-35 arasında olan annelerin Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut ortalama puanı ($\bar{x}=26,42$) yaşı 41-45 arasında olanların puanından ($\bar{x}=30,85$) anlamlı düzeyde daha düşüktür. Yani yaşı 41-45 yaş aralığında olan annelerin 31-35 yaş aralığındakilere göre çocuklarına karşı daha aşırı hoşgörülü tutum sergiledikleri söylenebilir.

Tablo 6. Anne öğrenim durumuna göre ABTÖ puanları ANOVA sonuçları

ABTÖ	Anne Öğrenim	n	\bar{x}	S	F	p
Demokratik Tutum	İlk Öğretim	22	61,27	7,48	5,480	0,000* Fark: 1, 2, 3, 4-5
	Lise	23	63,82	6,10		
	Ön Lisans	46	63,73	5,93		
	Lisans	115	64,13	5,75		
	Yüksek Lisans	27	68,81	5,18		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	İlk Öğretim	22	42,13	6,40	9,912	0,000* 1, 2-3, 4, 5
	Lise	33	41,91	6,57		
	Ön Lisans	45	37,24	6,14		
	Lisans	116	37,04	4,71		
	Yüksek Lisans	27	34,33	5,92		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	İlk Öğretim	21	26,00	5,20	1,111	0,352
	Lise	22	27,54	6,45		
	Ön Lisans	45	27,17	6,05		
	Lisans	117	28,30	6,21		
	Yüksek Lisans	27	29,22	6,50		

* $p<0,05$

Tablo 6'ya göre annenin öğrenim durumu ile ABTÖ Demokratik Tutum, Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut puanları arasında manidar bir fark vardır ($p<0,05$). Yüksek lisans mezunu annelerin Demokratik Tutum alt boyut ortalama puanı ($\bar{x}=68,81$) diğer öğrenim düzeyindeki annelerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. İlköğretim ve lise mezunu annelerin Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut ortalama puanı ($\bar{x}=42,13$, $\bar{x}=41,91$) ön lisans, lisans ve yüksek lisans mezunu annelerin puanlarından ($\bar{x}=37,24$, $\bar{x}=37,04$, $\bar{x}=34,33$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Yani lisans mezunu annelerin diğer öğrenim düzeyindeki annelere göre çocuklarında daha demokratik tutum sergiledikleri söylenebilir.

Tablo 7. Anne mesleğine göre ABTÖ puanları KWH testi sonuçları

ABTÖ	Anne Meslek	n	\bar{x}	S	H	p
Demokratik Tutum	Çalışmıyor	73	62,65	6,44	15,195	0,004* Fark: 1, 3-2, 5
	İşçi	18	67,00	5,52		
	Memur	54	63,61	4,92		
	Serbest	7	63,28	4,07		
	Profesyonel m.	81	65,71	6,53		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Çalışmıyor	72	40,04	6,35	16,144	0,003* Fark: 1-3, 5
	İşçi	18	38,16	6,41		
	Memur	54	37,00	5,48		
	Serbest	7	37,85	5,36		
	Profesyonel m.	82	36,07	5,17		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	Çalışmıyor	70	28,37	6,04	9,802	0,044* Fark: 1, 3, 5-4
	İşçi	19	26,21	6,56		
	Memur	53	28,62	5,82		
	Serbest	7	20,85	6,36		
	Profesyonel m.	83	28,06	6,07		

*p<0,05

Tablo 7'ye göre annenin mesleği ile ABTÖ Demokratik Tutum, Baskıcı ve Otoriter Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut puanları arasında manidar bir fark vardır (p<0,05). Çalışmayan annelerin Demokratik Tutum alt boyut ortalama puanı (\bar{x} =62,65) memur annelerin puanı (\bar{x} =63,61) ve diğer meslek grubundaki annelerin ortalama puanından (\bar{x} =65,71) anlamlı düzeyde daha düşüktür. Çalışmayan annelerin Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut ortalama puanı (\bar{x} =40,04) memur (\bar{x} =37,00) ve diğer meslek grubundaki annelerin ortalama puanından (\bar{x} =36,07) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Serbest meslek grubundaki annelerin Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut ortalama puanı (\bar{x} =20,85) diğer annelerin ortalama puanından anlamlı düzeyde daha düşüktür. Yani işçi ve profesyonel meslek grubundaki annelerin çalışmayan ve memur annelere göre çocuklarına daha demokratik tutum sergiledikleri; çalışmayan annelerin memur ve profesyonel meslek grubundaki annelere göre çocuklarına daha baskıcı ve otoriter tutum sergiledikleri; çalışmayan, memur ve profesyonel meslek grubundaki annelerin serbest meslek grubundaki annelere göre çocuklarına daha aşırı hoşgörülü tutumu olduğu söylenebilir.

Tablo 8'de annelerin ebeveyn öz yeterlik ve çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik ölçek puanları korelasyon sonuçları verilmiştir.

Tablo 8. YBEÖYÖ ve ABTÖ puanları spearman brown korelasyon analizi sonuçları

YBEÖYÖ	Özgü r	ABTÖ		
		Demokratik Tutum	Baskıcı ve Otoriter Tutum	Aşırı Hoşgörülü Tutum
Ebeveynliğe	r	0,595	-0,182	-0,028
Strateji	p	0,000*	0,005*	0,668
Çocuğa	r	0,573	-0,209	-0,086
Kazandırılacaklar	p	0,000*	0,001*	0,194

Tablo 8'e göre YBEÖYÖ Ebeveynliğe Özgü Strateji ve Çocuğa Kazandırılabilirler alt boyutları puanlarıyla ABTÖ Demokratik Tutum alt boyut puanları arasında pozitif yönlü orta düzey, Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut puanları arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki vardır ($p < 0,05$). Annelerin YBEÖYÖ Ebeveynliğe Özgü Strateji ve Çocuğa Kazandırılabilirler alt boyut puanları arttıkça ABTÖ Demokratik Tutum alt boyut puanları artmakta, ABTÖ Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut puanları ise azalmaktadır. Bir başka deyişle annelerin ABTÖ Demokratik Tutum alt boyut puanları arttıkça YBEÖYÖ Ebeveynliğe Özgü Strateji ve Çocuğa Kazandırılabilirler puanları artmakta, ABTÖ Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut puanları arttıkça YBEÖYÖ Ebeveynliğe Özgü Strateji ve Çocuğa Kazandırılabilirler puanları azalmaktadır. Buna göre annelerin ebeveynliğe özgü yeterlik algılarıyla çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, ebeveynliğe özgü yeterlik algıları arttıkça çocuklarına yönelik demokratik tutumlarının arttığı, baskıcı ve otoriter tutumlarının azaldığı söylenebilir.

4.TARTIŞMA

Okul öncesi yaşta çocuğu olan annelerin ebeveynlik öz yeterliği ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki farklı değişkenlere göre incelendiği çalışmada, annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir fark oluşturmadığı saptanmıştır. Bu duruma çalışmaya katılan ailelerin demografik özelliklerinin benzer olması ve kırsal kesime oranla daha çok merkezde bulunmaları, annelerin öğrenim düzeylerinin yakın olması etkili olabilir. Alan yazında benzer olarak çocuğun cinsiyeti ile annenin tutumu arasında anlamlı fark olmadığını ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Arabacı ve Ömeroğlu, 2013; Kurttekin, 2018; Özyürek ve Tezel Şahin, 2008; 2012).

Çalışmada, annelerin ilk sırada doğan çocuklarına ikinci ve üçüncü sırada doğan çocuklarından daha fazla demokratik tutum sergiledikleri ve çocuk sayısı arttıkça annelerin demokratik tutumlarının azaldığı; annelerin ilk sırada ve ikinci sırada doğan çocuklarına üçüncü sırada doğan çocuklarından daha az baskıcı ve otoriter tutum sergiledikleri ve çocuk sayısı arttıkça baskıcı ve otoriter tutumlarının arttığı saptanmıştır. Bu bulgunun çıkmasına çocuk sayısı arttıkça çocukların bakımı ve disiplini konusunda annelerin daha fazla zorluk yaşaması, çocuklarına yönelik toleranslarının azalması etkili olduğu düşünülebilir. Yapılan çalışmalarda (Alabay, 2017; Döker, 2020; Kurttekin, 2018; Özyürek ve Tezel Şahin, 2005; Uygun ve Kozikoğlu, 2020) çocuk sayısının artması ile ebeveynlerin sert tutum gösterdiklerini bulmuştur.

Çalışmada çocuğunun okulda ilk veya üçüncü yılı olan annelerin çocuğunun okulda ikinci yılı olan annelere göre çocuklarına daha demokratik tutum sergiledikleri saptanmıştır. Çocukların okula ilk başlama yılında annelerin çocuklarına okulla ilgili olumlu duygu ve tutum kazandırma, okulu sevdirmeye, okuldan korkmama gibi düşünceler kazandırmak istemeleri etkili olabilir. Okul öncesi eğitimde çocukların ve annelerin deneyimleri tutumları üzerinde etkili olabilmektedir. Uyanık Balat (2007) okul öncesi eğitime üç yıldır devam eden çocukların ebeveynlerinin demokratik tutum puanlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Uykan (2019) çocuğu okul öncesi eğitime üç yıldır devam eden annelerin birinci ve ikinci yılı olan annelere göre daha çok demokratik tutumda olduklarını belirtmiştir. Çocuğun okula devam süresi yanında farklı değişkenlerin ortak etkisinin anne tutumları üzerinde etkili olabileceği söylenebilir.

Çalışmada, yaşı 41-45 yaş aralığında olan annelerin 31-35 yaş aralığındakilere göre çocuklarına karşı daha aşırı hoşgörülü tutum sergiledikleri saptanmıştır. Bunun nedeni özellikle çalışan annelerin daha geç çocuk sahibi olması, geç çocuk sahibi olan annelerin çocuklarına karşı daha hoşgörülü olmaları, yaşları arttıkça annelerin çocuklarına yaklaşımlarının daha olumlu veya ılımlı olması, çocuklarının iyiliği için en iyi olanın bu

olduğunu düşünerek daha hoşgörülü bir tutum benimsemeleri olabilir. Literatürde incelenen araştırmalarda (Özyürek ve Tezel Şahin, 2008; Uçan, 2019; Yılmaz, 2018) farklı olarak annenin yaşının çocuk yetiştirme tutumunda anlamlı bir fark oluşturmadığını saptamışlardır.

Çalışmada, lisans mezunu annelerin diğer öğrenim düzeyindeki annelere göre çocuklarında daha demokratik tutum sergiledikleri saptanmıştır. Bunun nedeni annenin çocuk gelişimi konusunda bilgili olması daha çok okuması veya destek almaktan çekinmemesi aynı zamanda çocukların bireysel farklılıklarının olduğunu kabul edip fikirlerine değer vermesi olabilir. İlk ve ortaokuldan mezun annelerin daha üst düzey öğrenimdekilere göre çocuklarına daha baskıcı ve otoriter tutum göstermelerine annelerin daha genç yaşta evlenmeleri daha çok aile büyüklerinden gördüklerini uygulamayı tercih etmeleri ve çocuk gelişimi konusunda yetersiz bilgiye sahip olmaları neden olabilir. Benzer olarak (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Çoşkun ve Baş, 2015; Rafferty ve Griffin, 2010; Von Der Lippe, 1999; Yılmaz, 2018) öğrenim durumuna bağlı olarak demokratik tutumun arttığını sert/katı tutumun azaldığını belirtmişlerdir.

Çalışmada işçi ve profesyonel meslek grubundaki annelerin çalışmayan ve memur annelere göre çocuklarına daha demokratik tutum sergiledikleri; çalışmayan annelerin memur ve profesyonel meslek grubundaki annelere göre çocuklarına daha baskıcı ve otoriter tutum sergiledikleri; çalışmayan, memur ve profesyonel meslek grubundaki annelerin serbest meslek grubundaki annelere göre çocuklarına daha aşırı hoşgörülü tutumu olduğu görülmüştür. Bu durumun nedeni profesyonel meslek grubunda olan annelerin çocuk psikolojisi hakkında daha fazla bilgi sahibi olması, iş hayatının yoğunluğu nedeniyle çocuklarıyla geçirdikleri vakti daha verimli geçirmeye özen göstermek istemeleri olabilir. Çalışmayan annelerin otoriter-baskıcı tutumlarının nedeni ise gün boyu çocuklarıyla birlikte olmanın verdiği yorgunluk veya çocuklarıyla nasıl başa çıkabilecekleri konusunda yeterli hissetmemeleri, ev düzeninden kendilerini daha çok sorumlu ve yetkili kişi olarak görmeleriyle evde bir disiplin olması gerekliliği inançları olabilir. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) profesyonel meslek grubundaki annelerin çalışmayan annelere göre daha çok demokratik ve daha az baskıcı-otoriter veya aşırı koruyucu tutumda olduklarını belirlemişlerdir. Tatlı, Selimoğlu ve Bademci (2012) çalışmayan annelerin daha çok baskıcı-otoriter tutumda olduklarını, Yılmaz (2018) iş hayatında olan annelerin ev hanımlarına göre daha demokratik tutuma sahip olduklarını bulmuştur. Bu bulguların çalışma bulgularını desteklediği söylenebilir.

Çalışmada, annelerin ebeveynliğe özgü yeterlik algılarıyla çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, ebeveynliğe özgü yeterlik algıları arttıkça çocuklarına yönelik demokratik tutumlarının arttığı, baskıcı ve otoriter tutumlarının azaldığı saptanmıştır. Alan yazında benzer olarak Mash ve arkadaşları (1983) öz yeterlik düzeyi daha düşük olan ebeveynlerin baskıcı-sert tutumu daha çok sergilediklerini belirtmişlerdir. Coleman ve Karraker (2003) ebeveynlerin öz yeterlik becerileri ile annelik becerileri ve çocuğun gelişimi arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmanın sonucunda, annelerin öz yeterlik inancı ile çocuğun gelişimi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Sanders ve Wolley (2005) ebeveynlik öz yeterlik algısının düşük olduğu durumda çocukların davranış problemlerini çözmede başarısızlık yaşadığını belirtmişlerdir. Bu durumda ebeveynlerin, çocuklarıyla ilgili problemlerin üstesinden daha zor geldiği ve çocuklarına karşı daha az demokratik davrandıkları düşünülebilir. Alan yazındaki çalışmalarda benzer sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Celada (2010), Murdorck (2012), VanderBerg (2012) ve Yılmaz (2018) ebeveynlerin öz yeterlik algılarının yüksek olması ile daha olumlu tutum sergilediklerini belirtmiştir. Annelerin ebeveynliğe yönelik öz yeterliği arttığında, kendilerine olan inanç ve güvenin artmasıyla çocuklarının sağlıklı gelişimi için daha olumlu koşulları sağlamaları mümkün olabilir.

5.SONUÇ ve ÖNERİLER

Çocuğun cinsiyeti annelerin çocuğa yönelik tutumunu etkilememektedir. Okul öncesi çocuğun okulda ilk veya üçüncü yılı olması durumunda annelerin çocuk yetiştirme tutumları daha demokratiktir. Okul öncesi çocuğu ilk ve ikinci sırada doğan anneler, çocuklarına daha demokratik ve daha az baskıcı-otoriter tutum sergilemektedirler. Yaşı 41-45 aralığındaki anneler 31-35 yaş grubundaki annelere göre daha aşırı hoşgörülü ebeveynlik tutumu sergilemektedirler. Annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe demokratik ebeveynlik tutumları artmaktadır. İlköğretim ve lise mezunu anneler çocuklarına karşı daha baskıcı-otoriter tutum sergilemektedirler. İşçi ve profesyonel meslek grubundaki anneler çalışmayan ve memur annelere göre çocuklarına karşı daha demokratik, çalışmayan anneler memur ve profesyonel meslek grubundaki annelere göre daha baskıcı-otoriter, çalışmayan, memur ve profesyonel meslek grubundaki anneler serbest meslek grubundaki annelere göre daha aşırı hoşgörülü tutum sergilemektedirler. Annelerin ebeveynliğe özgü yeterlik algılarıyla çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur. Annelerin ebeveynliğe özgü yeterlik algıları arttıkça çocuklarına yönelik demokratik tutumları ebeveynliğe özgü yeterlik algıları azaldıkça çocuklarına yönelik baskıcı ve otoriter tutumları artmaktadır.

Elde edilen sonuçlar ve alan yazın ışığında, annelerin ebeveynlik tutumlarının çeşitli kişisel değişkenlerden etkilendiği ve öz yeterliğin çocuk gelişiminde önemli bir etkisi olan çocuk yetiştirme tutumları üzerinde etkili olduğu ortaya konmuştur. Okul öncesi yıllardan itibaren çocukların sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için, ilk bakım veren kişiler olarak annelerin ebeveynlikle ilgili bilgi ve becerilerini geliştirme konusunda çaba göstermeleri, gerektiğinde uzman desteği almaları önerilebilir. Ebeveynlikle ilgili bilgi düzeyinin artması onların kendilerine güvenlerini artıracak ve ebeveynlik uygulamalarında daha etkin olmalarını sağlayacaktır. Okul öncesi eğitim kurumlarının, eğitim programında da vurgulandığı üzere yüz yüze veya çevrimiçi, yazılı veya görsel çeşitli yöntem ve tekniklerden yararlanarak aile eğitimi ve katılımı çalışmalarını planlı şekilde yürütmeleri önerilebilir. Bu çalışmada, yalnızca annelerin ebeveyn öz yeterliği ve çocuk yetiştirme tutumları ele alınmıştır. Bu durum çalışmanın sınırlılığı olarak görülebilir. Benzer çalışmalar anneler ve babaların bir arada ele alındığı çalışma gruplarıyla yürütülebilir. Ayrıca ebeveyn öz yeterliği ve tutumlarıyla çocuklarda gözlenen problem davranışlar, sosyal beceriler vb. konuları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, V. ve Diken, İ. (2009). Annelerin ebeveynlik öz yeterlik algıları ile gelişimi risk altında olan bebeklerin gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bir bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(1) 59-68.
- Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174
- Arabacı, N. ve Ömeroğlu, E. (2013). 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(1), 41-53.
- Ardelt, M. ve Eccles, J. S. (2001). Effects of mothers parental efficacy beliefs and promotive parenting strategies on inner- city youth. *Journal of Family Issues*, 22, 944-972.
- Arslanoğlu, İ. (2013). *Sağlıklı insan ilişkileri ve etkili iletişim*. Ankara: Pegem.

- Atabey, D. (2017). Anasınıfına devam eden çocukların annelerinin anne tutumlarının incelenmesi (Çorum İli Örneği), *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 145-168.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 570-585.
- Bağartarhan, T. ve Nazlı, S. (2013). Ebeveyn eğitim programının annelerin ebeveynlik öz yeterliklerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(31), 67-88.
- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem teknik ve ilkeler* (11.Baskı). Ankara: Pegem.
- Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior, *Genetic Psychology Monographs*, 75(1),43-88.
- Baumrind, D. (1971). Harmonious parents and their preschool children, *Developmental Psychology*, 4(1), 99-102.
- Büyüktaşkapı, S. (2012). Annelerin öz yeterlik algıları ile 1-3 Yaş arasındaki çocuklarının gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 18-30.
- Canatan, K., Konbak, E., Aslan, T., Özdemir, M. ve Yılmaz, Ö.M. (2020). Geleneksel ve modern ailelerde çocuk yetiştirme tutumları. *Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 151-165.
- Celada, T. C. (2010). Parenting styles as related to parental self-efficacy and years living in the united states among latino immigrant mothers. Alliant International University, Los Angeles, California.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education* (6.Baskı). London: Routledge.
- Coleman, P. K. ve Karraker, K. H. (2000). Parenting self-efficacy among mothers of school-age children: conceptualization, measurement and correlates. *Family Relations*, 49(1), 13-24.
- Coleman, P. K. ve Karraker, K.H. (2003). Maternal Self-efficacy beliefs, competence in parenting and toddlers behaviour and developmental status. *Infant Mental Health Journal*, 24(2), 126-148.
- Coşkun, Y. ve Baş, A. (2015). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne babalarının çocuk yetiştirmeye yönelik görüşlerinin karşılaştırılması. *Kahramanmaraş Sütçü İmama Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 195-210.
- Döker, T. (2020). Dört- altı yaş çocukların sosyal ve oyun davranışları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Durak, İ. (2021). Psikolojik sağlamlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide öz yeterliğin aracı etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(78), 1175-1190.
- Elibol, F., Mağden, D. ve Alpar, R. (2007). Anne-babalık becerilerinde öz yeterlik ölçeğinin (1-3 yaş) geçerlik ve güvenilirliği. *Toplum Hekimleri Bülteni*, 26(3), 25-31.
- Güler Yıldız, T., Şahin, F., Haktanır, G. ve Holloway, S. (2021). Turkish adaptation of the berkeley parenting self-efficacy scale revised (BPSE-R). *Journal of Education and Future*, 19, 13-23.

- Holloway, S. D., Suzuki, S., Kim, S., Nagase, A., Wang, Q., Campell, E. M., Golshirazi, M., Iwatate, K. ve Nishizaka, S. (2019). Development and cross-national validation of a revised version of the Berkeley Parenting Self-efficacy Scale. *Early Childhood Research Quarterly*, 47(1), 309-320.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme yöntemi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(47), 480-495.
- Koçak, V., Altuntuğ, K. ve Ege, E. (2021). Annelerin öz yeterlikleri ve doğum sonu güvenlik hislerinin değerlendirilmesi. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 34-44.
- Kotil, Ç. (2010). Okul öncesi eğitim kurumuna yeni başlayan 5 yaş çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerine annenin ebeveyn öz yeterlik algısı ile okul beklentilerine uyum düzeylerinin incelenmesi (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kurttekin, M. (2018). 2-4 yaş grubunda çocukları olan ailelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu (Yüksek Lisans Tezi), Çag Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Mash, E. J., Johnston, C. ve Kovitz, K. (1983). A comparison of the mother-child interactions of physically abused and non-abused children during play and task situations. *Journal of Clinical Child Psychology*, 12(3), 337-346.
- Mathieu, S. L., Conlon, E. G., Sular, A. M. ve Farrel, L. J. (2020). Perceived parental rearing in pediatric obsessive compulsive disorder: Examining the factor Structure of the EMBU child and parent versions and associations with OCD symptoms. *Child Psychiatry Hum. Dev.*, 51(6), 956-968.
- Murdock, K. W. (2012). Affect, self-efficacy and parenting behaviour (Master's thesis) Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 1513442).
- Nebioğulları, B. (2019). Çalışan/çalışmayan annelerin ebeveynlik öz yeterlik algıları ile 11-13 yaş çocuklarının algıladığı anne tutumu ve benlik saygısı arasındaki ilişki (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ögelman, H. G. ve Çiftçi Topaloğlu, Z. (2015). 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn öz yeterliği algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 241-271.
- Özgüven, İ. (2010). *Ailede iletişim ve yaşam* (1.Basım). Ankara: Pdrem.
- Öztürk, C. ve Şanlı, D. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 32-48.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2008). 5-6 yaş çocuğu olan ailelerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414.

- Özyürek, A.ve Tezel Şahin, F. (2012). Altı yaşında çocuğa sahip annelerin çocukları ile ilişkilerinin incelenmesi. *IIB International Refeereed Academic Social Sciences Journal*, 3(5), 72-86.
- Özyürek, A. (2017). Okul öncesi çocuğa sahip anne-babalara yönelik ‘Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Anne Baba Görüşleri Ölçeği ve Anne Baba Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 26-38.
- Rafferty, Y. ve Griffin, K. W. (2010). Parenting behaviours among low-income mothers of preschool age children in the USA: implications for parenting programmes. *International Journal of Early Years Education*, 18(2), 143-157.
- Sanders, M. R. ve Woolley, M. L. (2005). The relationship between maternal self-efficacy and parenting practices: Implications for parent training. *Child Care Health Development*, 31(1), 65-73.
- Santrock, J. W. (2012). *Yaşam boyu gelişim psikolojisi*, Ankara: Nobel.
- Tatlı, S., Selimoğlu, H., ve Bademci, D. (2012). Çocukları okul öncesi eğitime devam eden annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 101-114.
- Taylor, S. (2006). An investigation of the relationship between black single mother’s myth/stereotype acceptance, parental self-efficacy and childrearing practices. (Doctoral Dissertation). Available from ProQuest Dissertations and These database. (UMI No: 3221281).
- Uçan, Z. (2019). İlkokul öğrencilerinin ebeveyn tutumları ile sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Uyanık Balat, G. (2007). İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 32(143), 90-99.
- Uygun, N. ve Kozikoğlu, İ. (2020). Çocukları okul öncesi kurumlarına devam eden ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1495-1507.
- Uykan, E. (2019). Ebeveyn tutumları ile çocukların öz düzenlemeleri arasındaki ilişki incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- VanDerBerg, M. P. (2012). Proctive factors for teen mothers: Relations among social support, psychological resources and child rearing-practices. (Master’s thesis). Coloroda State University.
- Von Der Lippe, A. (1999). The impact of maternal schooling and occupation on child-rearing attitudes and behaviours in low income neighbourhoods in cario, egypt. *International Journal of Behavioral Development*, 23(3), 703-729.
- Yavuzer, H. (2008). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2017). *Ana-baba ve çocuk* (27.basım). İstanbul: Remzi.
- Yıldız Çiçekler, C., Girgin Büyükbayraktar, Ç., Konuk Er, R. ve Alakoç Pirpir, D. (2014). 1-3 yaş arasında çocuğu bulunan annelerin öz yeterlikleri ile mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişkinin İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 109-124.

- Yılmaz, G. (2018). Annelerin öz yeterlik algısı ile çocuklarının algıladıkları anne tutumu arasındaki ilişkiler (Yüksek Lisans Tezi), Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zarra Nezhad, M., Aunola, K., Kiuru, N., Mullola, S. ve Mozami Goodarzi, A. (2015). Parenting styles and childrens emotional development during the first grade: the moderating role of child temperament. *Journal of Psychology & Psychotherapy*, 5(5), 1-12.